

ΘΥΜΙΑΜΑ

Εβδομαδιαίο περιοδικό • Αριθμ. φύλ. 4

Συντάκτης: Επίσκοπος Ιερεμίας

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΓΟΡΤΥΝΟΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΕΩΣ

ΣΥΝΤΟΜΗ ΔΟΓΜΑΤΙΚΗ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΜΑΣ

Η ΑΚΑΤΑΛΗΨΙΑ ΚΑΙ Η ΓΝΩΣΗ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

1. Τόν Θεό, αγαπητοί μου, δέν μπορούμε νά τόν κατανοήσουμε μέ τό μυαλό, γι' αὐτό καί λέγουμε «πιστεύουμε» σ' Αὐτόν. Ἡ Ἁγία Γραφή μᾶς λέγει ὅτι ὁ Θεός κατοικεῖ σέ «ἀπρόσιτο φῶς», σέ φῶς, δηλαδή, πού δέν μπορούμε νά τό δοῦμε καί δέν μπορούμε νά τό πλησιάσουμε. Ὁ Θεός εἶναι «ὁ φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, ὃν εἶδεν οὐδεὶς ἀνθρώπων, οὐδέ ἰδεῖν δύναται» (Α' Τιμ. 6,16). Εἶναι «ἀνεξεύνητα τά κρίματα αὐτοῦ καί ἀνεξιχνίαστοι οἱ ὁδοὶ αὐτοῦ» (Ρωμ. 11,33.34). Δέν ὑπάρχει κανένας πού μπορεῖ νά γνωρίσει τόν Θεό παρά μόνο Αὐτός ὁ ἴδιος (βλ. Α' Κορ. 2,11).

2. Ἀπό τήν ἄλλη μεριά ὅμως ἡ Ἁγία Γραφή πάλι μᾶς λέει ὅτι Αὐτός ὁ ἀόρατος καί ἀκατάληπτος Θεός ἀποκαλύπτεται στούς ἀνθρώπους καί ἔτσι ἔχουμε κάποια γνώση τοῦ Θεοῦ. Τήν γνώση αὐτή τοῦ Θεοῦ τήν ἔχουμε ἀπό τόν ἑαυτό μας καί ἀπό ὅλη τήν δημιουργία τοῦ Θεοῦ. Γιατί «τά ἀόρατα αὐτοῦ ἀπό κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται, ἧ τε αἰδῖος αὐτοῦ δύναμις καί θεϊότης» (Ρωμ. 1,20). Δηλαδή: Παρότι ἡ αἰώνια δύναμη τοῦ Θεοῦ καί ἡ θεϊκή Του ιδιότητα εἶναι ἀόρατες, ὅμως οἱ ἄνθρωποι μποροῦσαν νά τίς δοῦν μέσα στήν δημιουργία ἀπό τότε πού ἔγινε ὁ κόσμος. Γι' αὐτό καί εἶναι ἀναπολόγητοι οἱ ἄνθρωποι πού δέν πίστεψαν τόν Θεό, λέει στήν συνέχεια ὁ Ἀπόστολος.¹ Ἀλλά καί ἀπό τόν ἑαυτό του λέει ὁ Δαυίδ ὅτι ἐγνώρισε τόν Θεό: «Ἐθαυμαστώθη ἡ γνῶσίς σου ἐξ ἔμοῦ» (Ψαλμ. 138,6). «Ὁ κόσμος εἶναι ἓνα βασίλειο τῆς θείας σκέψης», λέει ὁ ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κροστάνδης.

3. Ἀλλά τήν πληρέστερη γνώση τοῦ Θεοῦ τήν ἔχουμε ἀπό τήν ἀποκάλυψη τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, πού μᾶς ἔφερε μέ τήν σάρκωσή Του. Ἀκοῦστε τί μᾶς λέει ὁ ἀπόστολος Παῦλος: «Ἄφοῦ ὁ Θεός τά παλαιά τά χρόνια μίλησε στούς προπάτορες πολλές φορές καί μέ ποικίλους τρόπους διά τῶν προφητῶν, σ' αὐτούς ἐδῶ τούς ἐσχάτους καιρούς μίλησε σ' ἐμᾶς μέσω τοῦ Υἱοῦ» (Εβρ. 1,1)! Καί ὁ Ἰησοῦς Χριστός κήρυξε τήν διδασκαλία Του μέ τούς Ἀποστόλους Του, ἀφοῦ ἔστειλε σ' αὐτούς τό «Πνεῦμα τῆς Ἀληθείας», τό Ὅποιο «ἐξετάζει τά πάντα, ἀκόμη καί τά πῖο βαθιά σχέδια τοῦ Θεοῦ» (Α' Κορ. 2,10).

1. Γιά τήν γνώση τοῦ Θεοῦ ἀπό τήν φύση βλ. Ψαλμ. 8.18.103. Σοφ. Σολ. 13,1.5.

Ὅσοι, λοιπόν, ἔχουν τό Ἅγιο Πνεῦμα, ἔχουν θεογνωσία, γιατί νοῦν αὐτή τήν θεία ἀποστολική διδασκαλία, πού κηρύχθηκε διά τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀλλά καί μετά τήν θεία ἀποκάλυψη πού μᾶς ἔφερε ὁ Ἰησοῦς Χριστός, καί πάλι δέν ἔχουμε καθαρή γνώση τοῦ Θεοῦ, γιατί τό νά νοήσουμε αὐτήν τήν ἀποκάλυψη ἐξαρτᾶται ἀπό τήν ψυχική μας καθαρότητα. Γι' αὐτό καί πρέπει νά καταφεύγουμε στούς ἁγίους Πατέρες πού καθάρισαν τήν καρδιά τους ἀπό τά πάθη καί κατενόησαν τήν περί Θεοῦ γνώση, πού μᾶς ἔδωσε ὁ Σωτήρας μας. Αὐτούς τούς ἁγίους Πατέρες πρέπει νά ἔχουμε καθοδηγούς στήν θεολογική μας σπουδή.

4. Τά παραπάνω γιά τήν γνώση τοῦ Θεοῦ (καί γιά τήν ἀκαταληψία Του, ἀλλά καί γιά τήν γνώση μας περί τοῦ Θεοῦ, πού λάβαμε μέ τήν ἀποκάλυψη τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ) τά ἀνέπτυξαν οἱ ἅγιοι Πατέρες καί διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας μας, γιά νά ἀντικρούσουν τούς αἰρετικούς. Ἄλλοι αἰρετικοί αὐτοί ἔλεγαν ὅτι ὁ Θεός μπορεῖ νά γίνει τέλεια καταληπτός ἀπό μᾶς τούς ἀνθρώπους· ὅτι μπορούμε νά γνωρίσουμε τόν Θεό τόσο καλά, ὅσο Αὐτός ὁ ἴδιος γνωρίζει τόν ἑαυτό Του· καί ὅτι τά ὀνόματα πού ἀποδίδονται στόν Θεό ἀπό τήν Ἁγία Γραφή ἐκφράζουν τήν ἴδια τήν οὐσία Του. Τέτοιοι αἰρετικοί ἦταν κυρίως ὁ Ἀέτιος καί ὁ Εὐνόμιος μέ τούς ὀπαδούς τους. Αὐτούς τούς πολέμησαν οἱ ἅγιοι Πατέρες (ὁ Γρηγόριος ὁ Νύσσης, ὁ Γρηγόριος ὁ θεολόγος, ὁ Μέγας Βασίλειος, ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος καί ἄλλοι) λέγοντας ὅτι ἡ Οὐσία τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀκατάληπτη ἀπό μᾶς. Ὁραῖο εἶναι αὐτό πού λέγει ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος, ὅτι, ἂν ὁ Θεός ἦταν τέλεια καταληπτός ἀπό μᾶς, θά ἔπαυε νά ἦταν Θεός γιά μᾶς: «Θεός γάρ καταλαμβανόμενος, οὐκ ἔστι Θεός»!

5. Ἄλλοι ὅμως αἰρετικοί ἔλεγαν τό ἀντίθετο, ὅτι ὁ Θεός εἶναι ἐντελῶς ἄγνωστος σέ μᾶς. Τέτοιοι αἰρετικοί ἦταν οἱ λεγόμενοι Μαρκιωνῖτες καί ἄλλοι παρόμοιοι σύγχρονοί τους αἰρετικοί. Οἱ ἅγιοι Πατέρες ἀπαντῶντες σ' αὐτούς τούς αἰρετικούς ἔλεγαν ὅτι, νάί μέν ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ εἶναι ἐντελῶς ἄγνωστη καί ἀκατάληπτη στόν ἄνθρωπο, ἀλλά μπορούμε νά γνωρίσουμε τόν Θεό στά ἔργα Του, στήν δημιουργία Του καί στήν Πρόνοιά Του, στίς θεῖες Του ἐνέργειες. Στήν ἀποκάλυψη πού μᾶς ἔδωσε ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Ὁραῖο εἶναι αὐτό πού λέγει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ θεολόγος ὅτι, ἂν μᾶς ἦταν ἐντελῶς ἀδύνατο νά γνωρίσουμε τόν Θεό, τό κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου θά ἦταν μάταιο, ὅπως θᾶταν καί ἡ πίστη μας, πού θά ἔφερνε κατ' εὐθεῖαν στόν ἀθεϊσμό.²

Στούς αἰρετικούς, πού ἰσχυρίζονταν ὅτι ὁ Θεός εἶναι ἐντελῶς ἄγνωστος σέ μᾶς, πρέπει νά προσθέσουμε καί τόν δυτικό Βαρλαάμ. Αὐτός, πραγματικά, ἔλεγε ὅτι δέν μπορούμε καθόλου νά νοήσουμε τόν Θεό οὔτε νά ἔχουμε καμμία ἐπαφή μαζί Του. Τήν πλάνη τοῦ Βαρλαάμ καί τῶν ὀπαδῶν του τήν πολέμησε ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς.

Μέ πολλές εὐχές,

† Ὁ Μητροπολίτης Γόρτυνος καί Μεγαλοπόλεως Ἱερεμίας

2. Θεολογικός δεύτερος, Ε'.